

Døt gamle Tirstrup

Af: Ole Fangel – August 2005

Billeder er venligst udlånt af Lokalarkivet Ebeltoft.

Tirstrup er beliggende ved foden af et bakkedrag, der danner overgangen mellem Tirstrup hede sletteland og de frødige bakkedrag, der strækker sig op mod Kolindsund.

Ifølge stednavneforskningen leder alle trupdrup endelser i stednavne tilbage til vikingetiden og den ældste middelalder. Navnet torp betyder en udflytterbebyggelse med opdyrkede arealer. Byens navn nævnes første gang i begyndelsen af 1400 tallet som Tistorp, og navnet nævnes følgende i ikke mindre end syv forskellige stavemåder, før der landes fast på navnet Tirstrup. De forskellige stavemåder skal ses som et udtryk, for at man skrev navnene som man talte. Altså en slags lydskrift. Selv i nyere tid har der været ændret stavemåde idet poststempellet i 1880'erne er Thirstrup.

Tirstrup kirke opføres til indvielse i 1465 som kirke tilhørende godset Bjørnholm, og byen er de næste mange år underlagt herregården Bjørnholm, der i 1661 skifter navn til Høgholm. Godset ejer kirken, og gårdene i byen er fæstegårde så hele byen er underlagt godset indtil stavnsbåndets ophævelse i 1788. Byens beboere skulle levere arbejdskraft for herremanden, og altid regne med at ens egen lejede jord kom i anden række. Høgholm har indtil 1970'erne ejet adskillige huse i byen, og mange grunde har stadig tinglysninger der omtaler jagtretten og betingelser om refusion og offer til præst og degn.

Man må regne med at landsbyen Tirstrup følger den almindelige samfundsudvikling op gennem 1800tallet. Folketællingerne viser stigende indbyggertal.

1801: 307 indb.

1850: 634 indb.

1901: 770 indb.

Byen havde postopsamlingssted og rejsestald, og var en form for trafikknudepunkt, idet postvognen Århus-Grenaa mødtes med postvogn fra Ebeltoft.

Tirstrup kro opføres i 1867 af P.Kirkemann, som havde været marketender under krigen 1864. Her havde han tjent en del penge, som han byggede kroen for. Kroen var kongelig priveligeret og var med rejsestalden med til at bidrage til den trafikmæssige betydning.

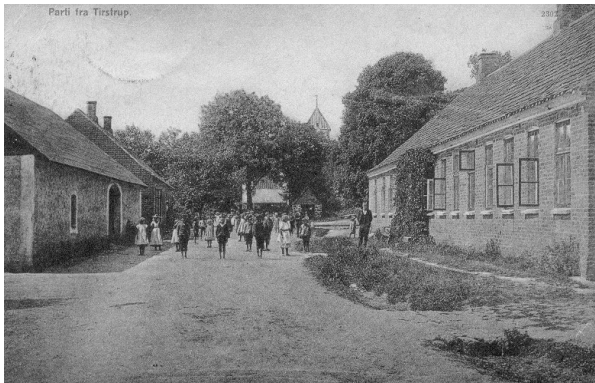
Tirstrup Kro, ca. 1903. Bemærk rejsestalden til højre. Mejeriet i baggrunden.

På samme tid var der kræfter i gang med at lave sidespor til den jyske længdebane, og Tirstrup var her på tale som en af de byer, som banen Århus-Grenaa skulle føres igennem. I kraft af modstand fra kromanden og de store gårdejere blev det ikke til noget, og banen blev ført med den linieføring vi kender i dag. Strækningen blev indviet i 1876 og det kom til at gå noget ud over Tirstrup. Postbefordringen blev betjent af banen, og Tirstrup og Kolind fik udviklingen som stationsbyer.

Døt gamle Tirstrup

Af: Ole Fangel – August 2005

Billeder er venligst udlånt af Lokalarkivet Ebeltøft.

Ballevej år 1900, skolen er til højre.

Alligevel udvikler byen sig stærkt i perioden op mod århundredskiftet og videre frem. En stor del af byens huse og gårde er bygget i denne periode, og mange af byens aktiver starter i dette tidsrum.

Spare og lånekasse. Opr.1869

Skolen på Ballevej. Ca.1880

Mejeri. Opr.1904

Bageri.Nybygget 1907

Telefoncentral. Opr.1907 med 11 abonnenter.

Vandværk. Opr.1908

En optælling af næringsdrivende omkring 1910 viser et stort antal forskellige butikker og erhverv. Der kan nævnes:

brugsforening-købmand-2

2 slagtere

2 skomagere

2 karetmagere

2 træskomagere

2 smede

skræddere-hatteforretning-urmager
samt diverse håndværk.

I 1912 bliver loven angående menighedsråd og selvejende kirker vedtaget og i 1913 overdrages kirken fra Høgholm til menigheden.

Tirstrup er sognekommune sammen med Fuglslev sogn og byen udvikler sig stille og roligt. Der kommer el til byen i 1920. I 1922 udstykkes 23 husmandsbrug på Nøruplundgårdens jorder. Befolkningstallet er i 1930 steget til 982, hvilket til dels skyldes der er et stort folkehold på gårdene. Krisen i 30erne klares med de samme strabadser som i resten af landet og man skal ind i 40erne for at der virkelig sker noget på egnen.

Tirstrup Kirke med tilhørende præstegård, ca. 1952. Præstegården nedbrændte i 1954.

De første år af besættelsen går ubemærket hen over byen. Den 9.april flyver de tyske fly lavt henover hele landet, og de blev også bemærket i Tirstrup, men derefter var det mest rationeringen og vareknapheden, der blev bemærket. Købmand Sørensen var dog forudseende. Han huskede første verdenskrig, og havde derfor fyldt lagrene godt op. Den "rigtige" kaffe slap først op 2.januar 1942.

Det gamle Tirstrup

Af: Ole Fangel – August 2005

Billeder er venligst udlånt af Lokalarkivet Ebeltoft.

Christian Søgaards mælkevogn, Ballevej, 1950.

I slutningen af 43. begynder rygter om anlæg af flyveplads at cirkulere blandt befolkningen i Tirstrup. Entreprenørmaskiner var begyndt at arbejde mellem Tirstrup og Fuglslev, og befolkningen frygtede byen skulle jævnes med jorden. Rygterne om flyveplads var rigtige, men Tirstrup slap med skrækken, men landsbyen Stabrand og omkringliggende gårde måtte give plads til det store anlægsarbejde der startede op i februar 1944, og stod på til krigens slutning.

Hvis besættelsen var stille for Tirstrup de første år, blev der nu vendt grundigt om på dette. Byggeriet tiltrak alle former for mennesker der manglede et arbejde eller blot var ude at søge lykken. Arbejdet blev udført af forskellige danske firmaer, der havde kontorer og lagre i selve Tirstrup, og hver dag var der stor trafik med forskellige køretøjer, der transporterede sten og grus til byggeriet på flyvepladsen. Der var også et øget antal tyske tropper der indgik i bevogtning af byen og flyvepladsen.

Det er på dette tidspunkt Tirstrup bliver "sat på verdenskortet". På trods af at flyvepladsen ligger udenfor Tirstrup sogn, får den af tyskerne navnet Tirstrup flyveplads. Byggeledelsen har kvarter på Tirstrup kro og som følge af at postadressen er Tirstrup,

vælges det navn vi kender i dag, selvom Aarhus siden har forsøgt at tilrane sig navnet.

Byen vokser kraftig under byggeriet med de mange kontor og barakbygninger, der skyder op i udkanten af byen. Den normale trafik ad hovedvej 15 bliver lukket mellem teglgården og Feldballe, så al civil trafik gik over skæppen og fjæringkaret.

*Udenfor Købmand Sørensen, ca. 1955.
Skolepladsen til højre.*

Samtidig med anlæg af flyvepladsen bliver der påbegyndt anlæg af en banelinie, der skulle gå fra flyvepladsen til Gravlev og forbindes med Ebeltoft-Trustrup banen. Man kan stadig se spor af denne linieføring i landskabet i skoven ved Gammel mose.

I febr. 1944 fløj en stor flok engelske bombemaskiner over Djursland. En af maskinerne brød ud af flokken og fløj lavt over byen. Den fløj så lavt at antiluftskytset på Hougårds mark ikke kunne ramme flyet. De skød simpelthen for højt. Der blev kastet nogle bomber på flyvepladsen og trykbølgerne fra eksplosionerne knuste adskillige ruder i byen.

Det gamle Tirstrup

Af: Ole Fangel – August 2005

Billeder er venligst udlånt af Lokalarkivet Ebeltøft.

Ved befrielsen er arbejdet på pladsen nærmest gået i stå, og der er en slags opløsningsstemning. Mange har forladt den synkende skude, og da befrielsesbudskabet lyder bliver barakker og lagre beliggende udenfor flyvepladsen plyndret og raseret.

Den lokale modstandsbevægelse kommer frem og er med til at holde ro og orden. I Tirstrup var der en lokal modstandsgruppe, der var underlagt modstandsbevægelsen i Ebeltøft.

Den lokale modstandsbevægelse samlet på torvet foran kroen. Billedet er taget d. 13. maj, hvor englænderne passerer byen på vej til Grenaa

Efter befrielsen var der et stort antal tyske flygtninge i området og efterfølgende bygges der flygtningelejr nede i Gråske. Der var 730 flygtninge i Stabrand, 1300 i Gråskelejren, og 1000 i Tirstrup barakkerne. Hovedvej 15 blev åbnet for trafik i slutningen af 45, og i mange år herefter kørte man på den gamle startbane af beton, når man kørte forbi flyvepladsen.

Købmand Skousens butik, bageriet og mejeriet, ca. 1954. Bemærk benzinstanderen

Efter krigen blev flyvepladsen anvendt af både militæret og den civile lufttrafik.

Byens udvikling gennem halvtredserne går lidt trægt. En stor del af de militært ansatte bosætter sig i Kolind. Der er sagt, at det siddende sogneråd sagde nej til udvikling på boligområdet af skræk for der skulle komme for mange socialdemokrater til byen.

I 1959 indvies den nye Tirstrup centralskole. Forud var der planer om at bygge en fælles centralskole sammen med Hyllested-Rosmus kommune, men man kunne ikke blive enige om beliggenheden. Det tætteste man var en løsning var at placere skolen ved Ørup, men eftersom det lå i nabokommunen valgte sognerådet i Tirstrup- Fuglslev kommune at man skulle bygge hver sin skole i Tirstrup og Rosmus. Den nye skole erstattede den gamle skole på Ballevej fra 1880'erne og Fuglslev skole fra 1904. Udover skolefunktionen husede den biblioteket, der afløste de respektive sognebiblioteker i Tirstrup og Fuglslev.

Døt gamle Tirstrup

Af: Ole Fangel – August 2005

Billeder er venligst udlånt af Lokalarkivet Ebeltoft.

Kæmnerkontoret blev til kommunekontor der lå i umiddelbar tilknytning til sognerådssalen.

Gennem tresserne blev der bygget en del nye huse i byen, men efter kommunalreformen der fik Tirstrup-Fuglslev kommune til at indgå i Ebeltoft kommune blev udviklingen lidt dæmpet. Amtet havde indført nogle støjzoner, hvor man lige pludselig ikke måtte bygge.

Alligevel er der to store byggerier der har sat sit præg på Tirstrup fra den periode. Plejehjemmet Vesterled, der blev bygget i samarbejde med Hyllested-Rosmus kommune inden kommunesammenlægningen, og Tirstrup hallen, der blev bygget efter store private indsamlinger og en masse frivilligt arbejde.

Gennem de sidste 25 år er der lukket mange af de ting, der har været med til at tegne Tirstrup som en driftig levende by, men en tråd der går gennem hele perioden er, at Tirstrupborgerne forholder sig til deres samtid og følger udviklingen uden at lade sig kue. Når noget lukker, lukker der måske noget nyt op. Der er stort sammenhold i omegnens foreninger, og det der står tilbage i byen er velfungerende.